

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПРАВЛЯННЯ ЗБОРУ У ВИГЛЯДІ ЦІЛЬОВОЇ НАДБАВКИ ДО ДІЮЧОГО ТАРИФУ НА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГІЮ ТА ПРИРОДНИЙ ГАЗ

О.В. Покатаєва

доктор економічних наук, доцент

Класичний приватний університет

Постановка проблеми. З'ясування спеціальних податкових режимів в Україні та вивчення порядку справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, та природний газ не дістало належного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі правового регулювання справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну енергію та природний газ присвячені роботи М.П. Кучерявенко на рівні підручника. Проте комплексного дослідження цієї проблеми не було.

Мета статті – здійснити дослідження правового регулювання справляння збору у вигляді цільової надбавки до чинного тарифу на електричну енергію та природний газ.

Основні результати дослідження. Порядок справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками регулюється Розділом XIV «Спеціальні податкові режими» Податкового кодексу України. Нормами цього Розділу передбачено набуття статусу платників збору, за умов здійснення оптового постачання та вироблення електричної енергії, суб'єктами господарювання, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва такої енергії і продають її поза оптовим ринком електричної та теплової енергії. Законодавство конкретизує, що платниками можуть бути тільки юридичні особи (ст. 310) [1].

Об'єктом оподаткування цим збором є: вартість відпущеної електричної енергії без урахування податку на додану вартість (для оптового постачальника електричної енергії) та вартість відпущеної електричної енергії, що продається поза оптовим ринком електричної енергії, зменшена на вартість електричної енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками або з відновлюваних джерел енергії (для юридичних осіб). Для операцій у сфері реалізації гідроенергії об'єктом оподаткування є її вартість з виробленої малими гідроелектростанціями без урахування податку на додану вартість.

Вперше, справляння цього збору на території України було запроваджено Законом України «Про систему оподаткування» (п. 25 ч. 1 ст. 14) [2]. Відповідно до норм цього Закону у грудні 2003 р. було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Механізму справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію» [3].

Цей Механізм встановлював єдині правила обчислення і сплати збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію. Платниками збору були Державне підприємство «Енергоринок» та юридичні особи, що є виробниками електричної теплової енергії, які продають її поза оптовим ринком (ст. 2) [3]. З прийняттям Податкового кодексу України перелік плат-

ників збору практично не змінено, єдине, що не конкретизовано найменування оптового постачальника тепло- та електроенергії.

У січні 2005 р. було прийнято Постанову КМУ «Про затвердження Порядку зарахування та використання надходжень від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію», до її редакції щороку вносились зміни, але вона є чинною і сьогодні [4]. Порядок визначав механізм зарахування та використання коштів за бюджетними програмами, джерелом яких є кошти, що надійшли від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію.

Проте, розмір збору щороку уточнювався у Законі України «Про Держаний бюджет». Так, у 2010 р. було закладено отримання коштів від цього збору у розмірі 2279600,0 тис. грн. за кодом бюджетної класифікації – 24120000 [5]. А у 2011 р. – 2600000,0 тис. грн. [6]. Розподілення коштів, отриманих від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, здійснюється згідно з положеннями затвердженими Законом України «Про Державний бюджет на 2011 рік» та порядком розподілу видатків (додаток 3) [6]. І хоча основна їх частина буде спрямована на утримання апарату Національної комісії регулювання електроенергетики України (91387,2 тис. грн.) та Апарату Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України (1276489,9 тис. грн.); деяка частина коштів буде спрямована на державну підтримку заходів з енергозбереження через механізм здеешевлення кредитів – 19 200,0 тис. грн. Адже, ще Законом України «Про альтернативні джерела енергії» було передбачено надання державної допомоги щодо всебічного заохочення і підтримки науково-дослідницьких, дослідно-конструкторських робіт, діяльності винахідників і раціоналізаторів, спрямованих на розвиток виробництва та використання альтернативних джерел енергії (ст. 5) [7]. Підтримка передбачала і фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії, що передбачалося здійснювати за рахунок коштів, передбачених в оптових тарифах на електроенергію та теплову енергію, шляхом впровадження спеціальної цільової надбавки до тарифу, визначеного законодавством (ст. 8) [7].

Крім, того, була виділена сума коштів для реалізації Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 рр. у розмірі 600 000,0 тис. грн., основною метою якої є створення умов для наближення енергоємності валового внутрішнього продукту України до рівня розвинутих країн. Реалізація Програми передбачає: впровадження новітніх технологій виробництва та споживання енергетичних ресурсів; використання сонячної та геотермальної енергії; видобування та використання газу вугільних родовищ як альтернативного виду палива; виробництва та використання біопалива; розвитку вітроенергетики, тощо [8]. Такі заходи спрямовані на зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища; проведення структурної перебудови підприємств, спрямованої на зниження матеріало- та енергоємності виробництва, що, у свою чергу, має впливати на поліпшення якості продукції та зниження її собівартості.

Прийняття норми податкового законодавства, яка встановлює розмір збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію у розмірі 3 % від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії без урахування податку на додану вартість (п. 312.1, ст. 312) [1], з одного боку, сприятиме збільшенню фінансування на реалізацію програм з енергоефек-

тивності, тоді як, з іншого – є збором, що включається до ціни тепло- та електроенергії, збільшуючи її розмір, що лягає податковим тягарем на кінцевого споживача. Прикладом цього ствердження є чергове подорожчання цін на електроенергію, що відбулося у січні 2011 р., коли було запроваджено диференційований тариф, який застосовується для справляння плати за споживання електроенергії до 150 кВт на годину у місяць та понад цієї норми. За споживання понад норми плату підвищено з 24,36 коп. [9] до 31,68 коп. за 1 кВт-год (тобто на 30 %) [10]. Для інших споживачів (крім населення) збільшення цін відбувається майже щомісяця. Так, у грудні 2010 р. вартість електроенергії для юридичних осіб становила для першого класу напруги – 55,27 коп. за 1 кВт-год, та 68,60 коп. за 1 кВт-год – для другого класу напруги [11]; у січні 2011 р. – 57,47 коп. за 1 кВт-год та 72,03 коп. за 1 кВт-год [12]; у лютому 2011 р. – 60,34 коп. за 1 кВт-год та 75,63 коп. за 1 кВт-год [13] відповідно (ціни вказані без урахування податку на додану вартість, тому необхідно додати ще 20 % для розрахунку остаточної вартості електроенергії, що відпускається для потреб юридичних осіб). Підхід, щодо щомісячного зростання тарифів на електроенергію негативно впливає на порядок формування цін на товари народного споживання та послуги для населення, оскільки вартість електроенергії закладається до їх собівартості, – це відображається на добробуті та рівні забезпечення достойних умов життя кінцевого споживача (особливо враховуючи більш повільний темп зростання рівня заробітної плати в країні). Тому, існує потреба у перегляді розміру ставки збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію у бік її зменшення.

Для розробки ефективного справляння вищезгаданого збору корисно дослідити досвід Латвійської Республіки, який можливо взяти за основу. Так, порядок справляння податку на електроенергію (саме таку назву має цей збір у Латвії), регулює Закон Латвійської Республіки «Закон про податок на електроенергію» [14], який в якості платників цього податку виділяє: осіб, що здійснюють виробництво електроенергії, розподілення, поставку, торгівлю та інші дії з електроенергією (ч. 2 ст. 2) [14]. До того ж, звільнені від оподаткування особи, що здійснюють виробництво та споживання електроенергії для власних потреб (незалежно фізичні чи юридичні особи). Обов'язковою умовою є використання енергопродуктів, за які справляється акцизний податок (п. 2 ч. 3 ст. 2) [14]. Таким чином, уряд Латвійської Республіки звільняє платників від подвійного оподаткування непрямыми податками. Адже за багатьма ознаками збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію – є непрямим податком. Він є безумовним платежем, пов'язаним з чітко вираженим обов'язком платника (тоді як за своєю суттю збори передбачають певну добровільність), має системний характер, передбачає настання відповідальності за невиконання вимог щодо його справляння, закріплених нормами Податкового кодексу України. Тому, вважаємо доцільним внести зміни до назви збору та відповідно до статей Податкового кодексу України, у зв'язку з чим, пропонуємо викласти п.п. 9.1.17, п. 9.1, ст. 9 у наступній редакції: «Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками» та, як наслідок, змінити наступним чином назву статей: ст. 310 «Платники збору», ст. 311 «Об'єкт оподаткування збором», ст. 312 «Ставки збору», ст. 313 «Порядок обчислення і сплати збору». Відповідні зміни щодо зміни назви необхідно внести й у зміст статей Кодексу.

Крім того вважаємо доцільним уточнити класифікацію податків у частині віднесення до категорії непрямих податків – збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, тому, як за формою обкладання він є саме таким. Непрямі податки – це ті, що стягуються в процесі витрачання матеріальних благ, визнаються розміром споживання, включаються у вигляді надбавки до ціни реалізації товару і сплачуються споживачем [15, с. 130].

Податкове законодавство Латвійської Республіки з питань справляння податку на електроенергію передбачає надання податкових пільг окремим категоріям платників, які використовують електроенергію для перевезення пасажирів, у тому числі залізничним та міським транспортом загального користування (п. 3, ч. 2, ст. 6); які здійснюють освітлення вулиць (ч. 5 ст. 6) [14]. Враховуючи, те, що комунальні підприємства, які здійснюють освітлення вулиць, будинків та інших об'єктів у містах; та комунальні підприємства, що надають послуги з перевезення пасажирів міським електротранспортом, – є постійними боржниками за споживчу електроенергію, а регулярне здорожчання її тарифів для останніх спричиняє підвищення тарифів на перевезення пасажирів, що негативно відображується на добробуті останніх. До того ж законодавство передбачає регулювання цін на тарифи для перевезення пасажирів у міському пасажирському транспорті – метрополітені, трамваї, тролейбусі, які працюють у звичайному режимі руху (ч. 13) [16]. Це суттєво обмежує рівень рентабельності підприємств, що надають такі послуги, та зменшує можливості щодо оновлення матеріально-технічної бази рухомого складу та одиниць транспорту (що може бути здійснено за рахунок прибутку, який залишається у розпорядженні суб'єктів господарювання після сплати податкових платежів), створюючи загрозу здоров'ю та життю споживачам послуг. Виникає питання доцільності звільнення від оподаткування збором у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну енергію юридичних осіб, що здійснюють постачання електроенергії вищевказаним комунальним підприємствам.

Тому, пропонуємо внести зміни до ст. 313 «Порядок обчислення та сплати збору», гл. 3 «Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками» Податкового кодексу України, та додати пункт 313.7, який пропонуємо викласти у наступній редакції:

«313.7 Від сплати збору звільняються юридичні особи, які реалізують електричну енергію поза оптовим ринком:

- а) комунальним підприємствам, що здійснюють освітлення вулиць, житлових будинків та інших об'єктів житлового призначення;
- б) комунальним підприємствам, що надають послуги з перевезення пасажирів міським електротранспортом, метрополітеном».

Такий крок позитивно вплине на процес ціноутворення на товари та послуги, дозволить зменшити їхню собівартість, що сприятиме підвищенню платоспроможності юридичних та фізичних осіб, та дозволить зменшити кредиторську заборгованість окремих комунальних підприємств.

Аналогічна ситуація склалася й у формуванні тарифів на газ для населення та інших споживачів. Нормами Податкового кодексу України передбачено справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності (п.п. 9.1.18 п. 9.1 ст. 9 [1]). Його платниками – є

суб'єкти господарювання та їх відокремлені підрозділи, які провадять діяльність з постачання природного газу споживачам на підставі укладених з ними договорів (п. 314.1 ст. 314) [1]. Об'єктом оподаткування збором – є вартість природного газу в обсязі, відпущеному кожній категорії споживачів у звітному періоді, яка визначається на підставі актів приймання-передачі газу, підписаних платником та відповідним споживачем (для населення – на підставі облікових документів), з урахуванням відповідного тарифу (п. 315.1 ст. 315) [1].

До набуття чинності Податкового кодексу України, справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ регулював затверджений 11 червня 2005 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Порядок внесення до спеціального фонду державного бюджету збору у вигляді цільової надбавки до тарифу на природний газ». Збір справлявся за ставкою 2 % від обсягів природного газу, що постачаються для підприємств комунальної теплоенергетики, теплових електростанцій та котельень суб'єктів господарювання, що використовується для надання населенню послуг з опалення та гарячого водопостачання; бюджетним установам та промисловим підприємствам, що використовують природний газ як сировину. Натомість, у разі постачання природного газу для населення передбачало справляння збору у розмірі 4 % (п. 1) [17].

Набуття чинності норм Податкового кодексу України практично не внесло корективів у порядок справляння цього збору. Проте, вважаємо, що у період фінансової кризи, підхід до формування тарифів на електроенергію та газ повинен бути особливо виваженим. Це підтверджують результати дослідження, які проводив Департамент макроекономіки Міністерства економіки України за шкалою оцінки ризиків відносно їхнього деструктивного впливу на українську економіку, якими встановлено, що найбільш негативно відобразилось на стані економіки зростання цін на енергоносії, а саме: на нафту та газ – 4,5 бали (це найвищий показник, серед інших восьми досліджених видів ризиків) [18].

Проте за останні роки ціни на природний газ суттєво зросли. Якщо у березні 2009 р. ціни на газ для населення становили від 48,36 до 196,86 за 1 куб. м. у залежності від наявності газового лічильника та обсягів споживання [19], то у липні 2010 р. було затверджено тарифи вищі практично у 2 рази (від 72,54 до 295,41 за 1 куб. м. за тих же умов) [20].

Аналогічна ситуація і у формуванні цін на природний газ для юридичних осіб. Так, у липні 2009 р., для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів, на 2009 рік, ціну затверджено на рівні 2020,25 грн. за 1000 м³ [19]; така ж ціна і для промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання [200]. На 2011 рік для цих категорій платників за природний газ ціну збільшено до 2187,20 грн. за 1000 куб. м. [21] та 2282,00 грн. за 1000 куб.м. відповідно [22] (ціни вказані без урахування податку на додану вартість).

Проте виникає незрозуміла ситуація: ціни на природний газ, що використовуються для власних потреб фізичних осіб встановлено у сотні разів більші аніж для юридичних осіб. До того ж і розмір збору у вигляді цільової надбавки до тарифу на природний газ, що постачається населенню встановлено у два рази більше ніж для постачання підприємствам комунальної теплоенергетики, теплових електростанцій та котельень суб'єктів господарювання; бюджетним установам та промисловим підприємствам, що використовують природний газ як сиро-

вину. Можна зробити висновок, що більшу частину оплати за газ компенсують фізичні особи – споживачі, які на сьогодні із-за суттєвого збільшення вартості природного газу мають постійну заборгованість по оплаті за його споживання. Так, станом на 1 лютого 2011 р., борг населення за спожитий газ становив 897,8 млн. грн., тобто рівень оплати складає лише 39,7 % [23].

Незацікавлені у співпраці з населенням і підприємства комунальної теплоенергетики, тому як встановлення цін на газ підпадають під норми Закону України «Про ціни і ціноутворення» в частині їх регулювання, як тих, що справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, на товари і послуги, та мають вирішальне соціальне значення (ст. 9) [24] та Закону України «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» (ч. 8) [16]. Це суттєво обмежує рівень рентабельності підприємств комунальної теплоенергетики, та зменшує можливості щодо оновлення матеріально-технічної бази котельень, встановлення енергоефективного обладнання, здатного покращити якість обслуговування споживачів та зменшити рівень втрат в газорозподільних мережах (що може буде здійснено тільки за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні суб'єктів господарювання після сплати податкових платежів).

Висновки. Вважаємо, що необхідно дуже ретельно та виважено підходити до встановлення ставки збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ, тому, як цей збір сприяє підвищенню рівня цін на газ, впливаючи на платоспроможність його споживачів, особливо, що стосується фізичних осіб. Тому, доцільно було б розглянути питання щодо зниження ставки збору для населення і встановити на рівні 2 %, як для промислових підприємств та бюджетних організацій. Особливо враховуючи рівень втрат державного бюджету та бюджетів територіальних громад від надання субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття, тощо. Так, за оцінками Міністерства праці та соціальної політики у 2010 р. щомісячна кількість отримувачів субсидій на оплату житлово-комунальних послуг становила 605 тис. сімей. При цьому середній розмір щомісячної субсидії сягав 164,10 грн., або 1969,2 грн. на рік. У 2011 р., середньомісячна кількість отримувачів житлових субсидій зростає майже до 1,3 млн., а середній прогнозний розмір субсидії становитиме приблизно 228 грн. на місяць або майже 2738 грн. на рік. Зменшення кількості звернень громадян для отримання субсидій значно зменшиться влітку, коли до платежів не включатиметься плата за опалення приміщень, тоді кількість сімей, що потребують що допомогу держави, знижується, як свідчить статистика попередніх років, до 200-300 тис. сімей [25].

Зменшення ставки збору, сприяло б зниженню ціни на газ для населення, що б сприяло підвищенню їх платоспроможності. Водночас можливо розглянути питання щодо зменшення кількості, кошт, спрямованих на перерахування субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України [Текст]: від 2 грудня 2010 р., №№ 2755 VI // Голос України. – 4 грудня 2010 р. – №№ 229-230 (4979-4980). – С. 4-63.

2. Про систему оподаткування [Електронний ресурс] : Закон України від 25 червня 1991 р., № 1251-ХІІ . – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

3. Про затвердження Механізму справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію [Електронний ресурс] : Постанова КМУ від 24 грудня 2003 р. № 2002. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2002-2003-%EF>>.

4. Про затвердження Порядку зарахування та використання надходжень від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію [Електронний ресурс] : Постанова КМУ від 22 січня 2005 р. № 89. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=89-2005-%EF>>

5. Про Державний бюджет України на 2010 рік [Електронний ресурс] : закон України від 27 квітня 2010 р., № 2154-VI. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

6. Про Державний бюджет України на 2011 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 23 грудня 2010 р., № 2857-17. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2857-7&p=1298367065976244>>.

7. Про альтернативні джерела енергії [Електронний ресурс] : Закон України від 20 лютого 2003 р., № 555-IV. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

8. Державна цільова економічна програма енергоефективності на 2010-2015 роки [Електронний ресурс] : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2010 р. № 243. – Режим доступу : <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=243-2010-%EF>>.

9. Про зміну тарифів на електричну енергію, що відпускається населенню і населеним пунктам, та внесення змін до Порядку застосування тарифів на електроенергію, що відпускається населенню і населеним пунктам [Електронний ресурс] : Постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України 10.03.1999 р., № 309 (у ред. постанови НКРЕ від 20.07.2006 р., № 926). – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=46546&cat_id=34446&search_param=%E2%B3%E4+20.07.2006+%B9+926&searchDocarch=1&searchPublishing=1>.

10. Про тарифи на електроенергію, що відпускається населенню і населеним пунктам [Електронний ресурс] : Постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України НКРЕ 10.03.1999 р., № 309 (у ред. постанови НКРЕ від 13.01.2011 р., № 8). – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=52717>.

11. Щодо затвердження на грудень 2010 року роздрібних тарифів на електроенергію з урахуванням граничних рівнів тарифів при поступовому переході до формування єдиних роздрібних тарифів для споживачів на території України [Електронний ресурс] : постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 23.11.2010 р., № 1534. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=99655&cat_id=34446>

12. Щодо затвердження на січень 2011 року роздрібних тарифів на електроенергію з урахуванням граничних рівнів тарифів при поступовому переході до формування єдиних роздрібних тарифів для споживачів на території України [Електронний ресурс] : постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 23.12.2010 р., № 1955. – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=102051&cat_id=34446>.

13. Щодо затвердження на лютий 2011 року роздрібних тарифів на електроенергію з урахуванням граничних рівнів тарифів при поступовому переході до формування єдиних роздрібних тарифів для споживачів на території України [Електронний ресурс] : постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 24.01.2011 р., № 79. – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=104301&cat_id=34446>.

14. Закон про податок на електроенергію [Електронний ресурс]: Закон Латвійської Республіки від 29.12.2006 р., (в ред. від 30.06.2009 р.). – Режим доступу: <http://www.baltikon.lv/uploaded_fales/z%2Fnel-2009.pdf>.

15. Кучерявенко М.П. Податкове право України: академічний курс: підручн. [Текст] / М.П. Кучерявенко. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 701 с. ISBN 978-966-8533-88-4.

16. Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів) [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 25 грудня 1996 р., № 1548. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1548-96-%EF>>.

17. Порядок внесення до спеціального фонду державного бюджету збору у вигляді цільової надбавки до тарифу на природний газ [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 11 червня 2005 р., № 442. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=442-2005-%EF>>.

18. Конкурентоспроможність економіки України: місце України в основних світових рейтингах // Аналітична записка Департаменту макроекономіки Міністерство економіки України. – К., 2008. – 94 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.kmu.gov.ua/Zapiska_GIK_2008_2009.rar>.

19. Про затвердження Роздрібних цін на природний газ, що використовується для потреб населення, Міжнародного дитячого центру «Артек» і Українського дитячого центру «Молода гвардія» [Електронний ресурс]: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 25.10.2008 р., № 1239 (із змін. від 19.03.2009). – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1088-08>>.

20. Про затвердження Роздрібних цін на природний газ, що використовується для потреб населення, Міжнародного дитячого центру «Артек» і Українського дитячого центру «Молода гвардія» [Електронний ресурс]: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 13.07.2010 р., № 812. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=93838>.

21. Про затвердження граничного рівня ціни на природний газ для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів, на 2009 рік [Електронний ресурс]: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 31.07.2009., N 901. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0901227-09>>.

22. Про затвердження граничних рівнів цін на природний газ для промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання на 2009 рік [Електронний ресурс]: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 31.07.2009 р., N 902. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0902227-09>>.

23. Про затвердження граничного рівня ціни на природний газ для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів [Електронний ресурс]: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 31.01.2011 р., № 179. – Режим доступу: <<http://www.licasoft.com.ua/component/lica/?view=dir&type=1&base=1&menu=737244&id=1062187>>.

24. Про затвердження граничного рівня ціни на природний газ для промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання [Електронний ресурс]: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 30.11.2010 р., № 1590. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1044.25097.1&nobreak=1>>.

25. Інформаційна довідка про основні показники розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу України за січень 2011 року [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт Міністерства палива та енергетики. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=190389&cat_id=35081>.

26. Про ціни і ціноутворення [Електронний ресурс]: Закон України від 03.12.1990 р., № 507-XII. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=507-12>>.

27. Інтерв'ю заступника Міністра праці та соціальної політики України В. Муцині на агентстві УКРІНФОРМ [Електронний ресурс]: від 24 лютого 2011 р. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?jsessionid=660DFB53B17213B13DFD799102510125?art_id=244090739&cat_id=243537710>.

Покатаєва О.В. Правове регулювання справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну енергію та природний газ

Стаття присвячена дослідженню спеціальних податкових режимів в Україні, особливу увагу приділено вивченню порядку справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, та природний газ. На підставі вивчення закордонного досвіду в частині справляння аналогічних зборів, встановлено доцільність внесення змін до вітчизняного податкового законодавства в частині надання податкових пільг суб'єктам господарювання, що надають послуги соціально-значущого характеру. Досліджено порядок встановлення ставки збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ за нормами Податкового кодексу України та встановлено необхідність ретельного та виваженого підходу до встановлення ставки цього збору, оскільки його розмір суттєво впливає на ціноутворення, знижуючи платоспроможність споживачів.

Ключові слова: порядок справляння збору, порядок обчислення збору, цільова надбавка, розмір збору, платники збору.

Покатаєва О.В. Правовое регулирование взимания сбора в виде целевой надбавки к действующему тарифу на электрическую энергию и природный газ

Статья посвящена исследованию специальных налоговых режимов в Украине, особое внимание уделено изучению порядка взимания сбора в виде целевой надбавки к действующему тарифу на электрическую и тепловую энергию, и газ. На основании изучения зарубежного опыта в части взимания аналогичных сборов, установлена целесообразность внесения изменений в отечественное налоговое законодательство в части предоставления налоговых льгот субъектам хозяйствования, предоставляющих услуги социально-значимого характера. Исследован порядок установления ставки сбора в виде целевой надбавки к действующему тарифу на природный газ согласно норм Налогового кодекса Украины и установлена необходимость тщательного и взвешенного подхода к установлению ставки этого сбора, потому как его размер существенно влияет на ценообразование, снижая платежеспособность потребителей.

Ключевые слова: порядок взыскания сбора, порядок исчисления сбора, целевая надбавка, размер сбора, плательщики сбора.

Pokataieva O. V. Legal regulation of charging of fees by way of a surcharge to the existing tariffs for electricity and natural gas

The article is devoted to the study of special tax regimes in Ukraine, particular emphasis is made on the analysis of the procedure of charging of fees by way of a surcharge to the existing tariffs for electricity and natural gas. Based upon the international experience in levying of the similar taxes, a need to make amendments into the national tax legislation in part of granting tax exemptions to legal entities providing socially important services has been established. A procedure to settle the fees by way of a surcharge to the current tariff on natural gas according to the Tax Code of Ukraine has been analysed. A need for a careful and balanced approach to settling the above charge rate has been reasoned, for its amount affects the price formation significantly, thus reducing the consumers' solvency.

Key words: charging of fees procedure, method of fees calculation, the surcharge, the amount of fees payable, fees payers.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2011.